
Review: Kaj s stanovanjskimi stavbami na podeželju?

Reviewed Work(s): Obnova stanovanjskih stavb na slovenskem podeželju, Kmečki glas by Živa Deu

Review by: Milena HAZLER-PAPIČ

Source: *Urbani Izziv*, Vol. 15, No. 1, Koridorji in poselitev / Corridors and settlement (junij, 2004), pp. 83-84

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180519>

Accessed: 04-07-2025 11:27 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Milena HAZLER-PAPIČ

Kaj s stanovanjskimi stavbami na podeželju?

Živa Deu (2004) Obnova stanovanjskih stavb na slovenskem podeželju, Kmečki glas, Ljubljana.

Svoji novi knjigi na pot je avtorica arhitektka namenila razreševanje vprašanja: kaj storiti z novimi zamslimi? Jih zavreči, sprejeti nove in zavreči stare, stare in nove združiti v nepovezan skupek? Odgovorila je z besedami: poskušaj poiskati skladno celoto med novimi in starimi zamslimi. Njena knjiga kaže na možnosti takšnega povezovanja na področju varstva, oživljanja in ohranjanja stavbne dediščine na podeželju.

V uvodu s podnaslovom Pomen prenove identitetnega stavbarstva so predstavljene naslednje teme: urejanje bivalnega okolja v slovenskem prostoru, normativna in vrednostna izhodišča za spremembo stanja, okoljevarstvene vrednote v prostoru in likovne vrednosti identitetnega stavbarstva; na koncu je kot vrednota posebej poudarjen spomin. Izhodišče prenove je povezano z načeli trajnostnega razvoja, za katerega je ugotovljeno, da »gre za zgodovinsko novo kategorijo družbene filozofije, ki zadeva različna področja urejanja prostora. Nov način razmišljanja je posledica stanja, ki ga je povzročil razvoj v 20. stoletju. V sodobnem času je namreč okolje marsikje osiromašeno (degradirano), naravne in kulturne krajine so okrnjene, naravni viri onesnaženi, s tem pa je osiromašena kakovost bivanja«.

V uvodnem delu so poudarjeni in pojasnjeni naslednji pojmi: ljudsko stavbarstvo, ljudska umetnost, estetika, estetsko, prenova, obnova, kulturna krajina, tradicija, identiteta, dediščina – stavbna, naselbinska in urbana, kulturna dediščina,

kulturni spomenik ter celovito – integralno varstvo stavbne dediščine. Skozi osnovno besedilo se prepletajo v uravnoteženo osvetlitev obravnavanih področij, dodan pa je tudi pogled iz mednarodnih normativnih in vrednostnih dokumentov (Združenih narodov, Sveta Evrope) ter na državno področno zakonodajo, državno in lokalno plansko in izvedbeno dokumentacijo.

Temeljna gradiva identitetnega arhitekturnega oblikovanja na slovenskem podeželju so les, kamen in glina (opeka). To so naravna, avtohtona gradiva, pridobljena v neposredni okolici gradnje, povezana z različnimi naravnimi danostmi in uporabljena v različnih količinskih prepletih. Ob tem je opisana tudi trajnostna, do okolja prijazna stavba, ki je iz naravnih gradiv, je smotrna in iz naravnih toplotnih izolacijskih gradiv.

Avtorica se je v nadaljevanju omejila na obravnavo stanovanjskih stavb na slovenskem podeželju, njihovo obnovo in vzdrževanje. Poglavja, ki sledijo, sistematično osvetljujejo posamezne dele stanovanjskih stavb; poglavje o hišnem podstavku govori o pomenu in oblikovanju hišnega podstavka, vrstah in vzrokih za tehnične poškodbe, o sanaciji tehničnih poškodb ter o vzrokih in vrstah likovnih poškodb. Zunanje stene je naslov naslednjemu poglavju, ki je razdeljeno na pojasnitev funkcije in oblikovanja zunanjih sten, vrste in vzroke tehničnih poškodb zunanjih sten ter vzroke in vrste likovnih poškodb zunanjih sten. Fasada

je poglavje, ki govori o lepem, o oblikovanju fasadnih ploskev, stavbnih členov na fasadnih ploskvah, likovnih dodatkih v oblikovanju fasad in stavbnem pohištvi. Poglavje o strehi je razdeljeno na funkcijo in oblikovanje strehe, vrste in vzroke tehničnih poškodb in sanacijo tehničnih poškodb strehe ter na vzroke in vrste likovnih poškodb strehe.

Za vsa poglavja je značilno, da so bogato opremljena s fotografijami, ki veliko povedo o lepem in manj lepem v stavbarstvu slovenskega podeželja, o njegovi skladnosti in propadanju.

Knjiga vseskozi poudarja tehnološkogradbeni vidik zdrave gradnje in likovna plat nekako izhaja iz tega. Za identitetno stavbarstvo (značilno avtoričino poimenovanje) so sicer likovni elementi, od kompozicijskih razmerij celotne stavbe do konstrukcijskih in oblikovnih detajlov, njegova bistvena prepoznavna sestavina.

Avtorico odlikujeta lep in tekoč jezik ter nazorno opisovanje. Pri tem uspešno obvladuje kdaj pa kdaj tehnično suhoparne vsebine, ki jih s številnimi risbami dopolnjuje v razumljive napotke in prikaze. Knjiga je pisana kot učbenik, priročnik, celo leksikon, saj nas ponekod puščice vodijo od pojma do pojma. Ilustrirana je s fotografijami, skicami, shemami, tabelami, tudi preglednimi kartami, ki prikazujejo značilno pojavnost posameznih stavbnih gradbenih in likovnih elementov in gradiv po slovenskih regijah.

Knjigi je v prid sistematika v predstavitvi, ki je zastavljena tako, da se ji lahko dodajo različno usmerjena in poglobljena nadaljevanja. Razlogov, da posežemo po njej je vedno dovolj. Pozoren bralec, strokovnjak ali ljubitelj, bo izvedel marsikaj koristnega.

Mag. Milena Hazler-Papič, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Urad za prostorski razvoj;
E-pošta: milena.hazler-papic@gov.si

Lučka AŽMAN
MOMIRSKI

Modernizem na deželi, včeraj in nikoli več?

Ob razstavi z naslovom Modernizem na deželi – delo ribniškega stavbenika Alojzija Hrena, ki so jo v galeriji Miklova hiša v Ribnici odprli 21. maja 2004, je izšel katalog z istim naslovom. Avtor razstave in kataloga je dr. Bogo Zupančič.

Pobudo za pripravo razstave in kataloga je dala galerija v Ribnici, da bi nazorno in izčrpno orisala dela stavbenika Alojzija Hrena, pomembnega za stavbinsko izročilo med 1. in 2. svetovno vojno in po njej na območju Ribnice. Hrenov stavbinski prispevek je opazen že zaradi obsežne produkcije, saj je načrtoval in zgradil okrog 200 objektov v Ribniški dolini.

Posledica odločitve lokalne galerije za tak projekt je izjemno pomembna, saj bo katalog zapolnil vrzel stavbarske zgodovine v Sloveniji. O Alojziju Hrenu ni znanega veliko: »Zaman ga boste iskali v Enciklopediji Slovenije, še težje boste zasledili njegovo ime v člankih umetnostnih zgodovinarjev in arhitekturnih publicistov.« (Zupančič, 2004: 9).

Poleg Miklove hiše v Ribnici sta delo podprla Občina Ribnica in Riko Ribnica.

Namen razstave in kataloga je dokumentiranje, kratka analiza dokumentacije in stavbenikovega dela ter javna predstavitev evidentiranega gradiva in iz njega izhajajočih spoznanj.

Obravnavano delo obsega 84 strani na formatu A4. Na 25 straneh so predstavljene slike, na naslednjih 24 je urejeno besedilo s slikami. Samo besedilo zapolnjuje pet polnih strani, tabele/pregledi so urejeni na 20 straneh.

Viri, iz katerih je avtor črpal gradivo za katalog, je iz zapuščine stavbenika, nekaj pa tudi iz arhiva Ivana Novaka in Zgodovinskega arhiva v Ljubljani. Avtor je med pripravljanjem kataloga in razstave odkril doslej neznane načrte in fotografije vile Novak z zobozdravstveno ordinacijo v Ribnici, delo arhitekta Iva Spinčiča. Prvič so predstavljeni načrti (hkrati z gradbenimi popisi, predračuni in dnevniki) gospodarskih stavb in gradu za naročnika kneza Auers-

perga na lokaciji Strmca pri Jelen-dolu arhitektov Josipa Costaperarie in Maksa Strenarja.

Osrednji del kataloga sestavlja opis življenja in splošnih družbenih okoliščin, ki so vplivale na življenje in delo stavbenika Alojzija Hrena, ter podrobnejša predstavitev njegovih najpomembnejših del.

Pri Hrenovih je bilo zidarstvo družinska tradicija, zato se je Alojzij Hren najprej izučil obrti pri svojem očetu, kjer je delo nadaljeval tudi po prihodu iz ujetništva v Italiji. Tam naj bi se navdušil nad italijansko arhitekturo. Pozno, že star 27 let, se je vpisal na Tehniško srednjo šolo v Ljubljani, na oddelek Stavbna rokodelska šola. Njegovi učitelji inženirji arhitekture so bili izobraženi na Dunaju, v Pragi ali Münchnu (Monakovem). V procesu praktičnega izobraževanja je bil zidarski pomočnik, zidar, stavbni polir in poslovodja.

Tako osebno kot v gradbeništvu je Hren sledil tehničnim novostim, bil je opremljen z modernimi risarskimi pripomočki, fotoaparatom, imel je sodobna prevozna sredstva, obiskoval pa je tudi gradbene sejme in sledil novostim v gradbeništvu (armiran beton).

»Hren naj bi bil največji gradbenik v Ribniški dolini, tako da gradnja večjega objekta skoraj ni mogla mimo njegovega podjetja.« (Zupančič, 2004: 21) Poleg projektiranja objektov je računal tudi statiko manjših objektov, bil je izvajalec in organizator gradnje ter vsestranski podjetnik. Gradil je vse od stanovanjskih objektov, gospodarskih poslopij, javnih stavb, kapel, grobov, župnišč. Najpomembnejša dela iz medvojnega obdobja so vila Hren (projekt in izvedba) iz leta 1930 (Ribnica), trgovski lokal Riegler (projekt in izvedba) iz leta 1931 (Dolenja vas), vila Novak (izvedba) iz let 1933–35 (Ribnica) in gospodarska poslopja in grad (izvedba) iz leta 1940 (Strmec pri Jelen-dolu). V katalogu so predstavljene